

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
w Warszawie**

RWA-61-13/08/MSK

Warszawa, dn.18 grudnia 2008 r.

DECYZJA Nr RWA-60/2008

Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939)

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko Justynie Glicy prowadzącej niepubliczną placówkę o nazwie Niepubliczne Przedszkole „Notka” z siedzibą w Starej Iwicznej, uznaje się, że działanie polegające na stosowaniu postanowienia zawartego we wzorcu umownym o nazwie „Umowa” o treści: *„O zmianie wysokości czesnego Rodzice będą zawiadamiani przez Dyrektora Przedszkola z miesięcznym wyprzedzeniem (komunikat na tablicy ogłoszeń)”* (art. 2 ust. 4 wzorca umowy), **stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów**, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów **i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 1 września 2008 r.**

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatura w Warszawie w ramach zaplanowanego badania wzorców umów, stosowanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność polegającą na świadczeniu usług przedszkolnych, przeprowadził postępowanie wyjaśniające (sygn. RWA-402-1/08/MSK) mające na celu kontrolę wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w formie niepublicznych przedszkoli mających siedzibę na terenie objętym własnością miejscową Delegatury.

W toku prowadzonego postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu wystąpił m.in. do Niepublicznego Przedszkola „Notka” z siedzibą w Starej Iwicznej o przesłanie wszelkich wzorców umownych stosowanych przez przedmiotową placówkę w obrocie z klientami – rodzicami dzieci korzystających z usług placówki. W odpowiedzi na wezwanie Prezesa UOKiK przedsiębiorca - Justyna Glica prowadząca niepubliczną placówkę o nazwie

Niepubliczne Przedszkole „Nutka” z siedzibą w Starej Iwicznej (dalej zwana: Niepubliczne Przedszkole „Nutka” lub Przedszkole) przedstawiła m.in. wzór „Umowy” zawieranej z rodzicem dziecka.

Analiza przedmiotowej umowy wykazała, iż przedsiębiorca w stosunkach z konsumentami posługuje się wzorcem umownym zawierającym w swojej treści niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego, uznane prawomocnym wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i wpisane do prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: rejestr niedozwolonych klauzul umownych).

Mając na uwadze powyższe, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Warszawie postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2008 r. wszczął postępowanie w związku z podejrzeniem, iż stosowanie przez Justynę Glicę prowadzącą niepubliczną placówkę o nazwie Niepubliczne Przedszkole „Nutka” z siedzibą w Starej Iwicznej postanowienia zawartego we wzorcu umownym o nazwie „Umowa” o treści „*O zmianie wysokości czesnego Rodzice będą zawiadamiani przez Dyrektora Przedszkola z miesięcznym wyprzedzeniem (komunikat na tablicy ogłoszeń)*” (art. 2 ust. 4 wzorca umowy), stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zawiadamiając Przedsiębiorcę o wszczęciu przedmiotowego postępowania, Prezes UOKiK w Warszawie wezwał go również do ustosunkowania się do zarzutów zawartych w postanowieniu o wszczęciu tego postępowania oraz do przekazania wskazanych w piśmie dokumentów i informacji.

Pismem z dnia 5 maja 2008 r. Przedsiębiorca ustosunkował się do zarzutu postawionego przez Prezesa UOKiK i przekazał żądane informacje. Wskazał jednocześnie, że uznaje postawiony przez Prezesa UOKiK zarzut i w związku z tym odstępuje od stosowania niedozwolonego postanowienia umownego. Dalszych informacji niezbędnych dla oceny sprawy Przedsiębiorca udzielił w pismach z dnia 5 lipca 2008 r. i z dnia 15 sierpnia 2008 r.

Pismem z dnia 8 października 2008 r. Przedsiębiorca został zawiadomiony o zamknięciu postępowania dowodowego oraz możliwości zapoznania się z aktami sprawy w siedzibie Delegatury UOKiK w Warszawie. Przedsiębiorca skorzystał z uprawnienia do zapoznania się z całością akt sprawy w dniu 15 października 2008 r.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Justyna Glica na podstawie wpisu do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonej przez Urząd Gminy Lesznowola prowadzi Przedszkole Niepubliczne o nazwie „Nutka” z siedzibą w Starej Iwicznej. Justyna Glica jest założycielem przedszkola w rozumieniu art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. z 2004 r. Nr 256 poz. 2572 ze zm.), zgodnie z którym osoby prawne i fizyczne mogą zakładać szkoły i placówki niepubliczne po uzyskaniu wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu publicznych szkół i placówek.

Przedszkole w stosunkach z konsumentami posługuje się wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 Kodeksu cywilnego (dalej: k.c.) zatytułowanym „Umowa”

Po przeprowadzeniu analizy tego wzorca Prezes Urzędu ustalił, iż w jego treści znajduje się postanowienie o treści zbieżnej z treścią postanowień wpisanych już do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

W art. 2 ust. 4 wzorca umowy stosowanego przez Niepubliczne Przedszkole „Nutka” znajduje się postanowienie o treści: „*O zmianie wysokości czesnego Rodzice będą zawiadamiani przez Dyrektora Przedszkola z miesięcznym wyprzedzeniem (komunikat na tablicy ogłoszeń)*”.

Do rejestru niedozwolonych klauzul umownych zostały wpisane następujące postanowienia:

1. „*Zarządzenia, o których mowa w § 1 ust. 2 o treści - nauka w Uczelni jest odpłatna, szczegółowe regulacje dotyczące opłat określają zarządzenia Kanclerza WSDG - podaje się do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na tablicach ogłoszeniowych Uczelni.*” - postanowienie uznane za niedozwolone postanowienie umowne wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 września 2006 r. (Sygn. akt XVII Amc 120/05) i wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów pod nr 1287.
2. „*Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulację kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego*” - postanowienie uznane za niedozwolone postanowienie umowne wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów 6 lipca 2006 r. (Sygn. akt XVII AmC 60/05) i wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod nr 848.

Przedsiębiorca ustosunkowując się pismem z dnia 5 maja 2008 r. do sformułowanego przez Prezesa Urzędu zarzutu podniósł, iż fakt umieszczenia niedozwolonego postanowienia umownego w stosownym przez niego wzorcu umowy wynikał z jego niewiedzy i nieświadomości prawnej. Przedsiębiorca wskazał, iż niezwłocznie po otrzymaniu postanowienia o wszczęciu niniejszego postępowania podjął kroki mające na celu usunięcie niedozwolonego postanowienia umownego. Jednocześnie Przedsiębiorca wskazał, iż każdy zamiar zmiany wysokości czesnego był podawany do wiadomości rodziców (pisemna informacja przekazywana do rak własnych rodziców) z co najmniej miesięcznym wyprzedzeniem i oczywistym był fakt uprawnienia rodziców do rozwiązania umowy, w sytuacji gdyby nie odpowiadały im nowe warunki umowy. Przedsiębiorca wskazał, iż zakwestionowanym przez Prezesa UOKiK wzorcem umowy posługiwał się od września 2007 r. i w oparciu o ww. wzorzec podpisał osiemdziesiąt jeden umów.

Pismem z dnia 5 lipca 2008 r. Przedsiębiorca złożył dalsze wyjaśnienia w sprawie. Przekazał nowo opracowany wzór umowy i wzór aneksu, w którym treść kwestionowanego postanowienia art. 2 ust. 4 otrzymała brzmienie: „*O zmianie wysokości czesnego Rodzice będą zawiadamiani pisemnie przez Dyrektora Przedszkola w terminie przewidzianym dla wypowiedzenia umowy, o którym mowa w art. 6 niniejszej umowy, a także poprzez wywieszenia na tablicy ogłoszeń. Rodzic może nie przyjąć zmiany czesnego również z zachowaniem formy pisemnej, co jest równoznaczne z wypowiedzeniem umowy z końcem terminu wypowiedzenia dotychczasowego czesnego*”. Przedsiębiorca wskazał, iż od dnia 6 maja 2008 r. zawiera umowy wyłącznie w oparciu o nowy wzór umowy. Składając dalsze wyjaśnienia, Przedsiębiorca wskazał, iż do dnia 15 sierpnia 2008 r. wszyscy rodzice dotychczas uczęszczających do przedszkola dzieci zostali poinformowani o możliwości podpisania stosowanego aneksu do umowy. Jednocześnie Przedsiębiorca wskazał, że dotychczas obowiązujące umowy, w związku z tym, że zostały zawarte na okres od dnia 1 września 2007 r. do dnia 31 sierpnia 2008 r., wygasają w dniu 31 sierpnia 2008 r.

Przeprowadzona przez Delegaturę UOKiK w Warszawie analiza nowo opracowanego przez Przedsiębiorcę wzorca umowy i aneksu do umowy wykazała, iż nie zawierają one już w swojej treści postanowienia wskazanego w sentencji niniejszej decyzji.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, podobnie jak każde inne postępowanie administracyjne, toczy się z udziałem osób mających przymiot strony. Zgodnie z art. 101 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, stroną postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów jest każdy, wobec kogo zostało wszczęte postępowanie.

W przedmiotowej sprawie stroną, wobec której zostało wszczęte postępowanie w związku z podejrzeniem stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, jest Justyna Glica prowadząca Przedszkole Niepubliczne o nazwie „Nutka” z siedzibą w Starej Iwicznej.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095), oraz: a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej; b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu; c) osobę fizyczną, która posiada kontrolę nad co najmniej jednym przedsiębiorcą, choćby nie prowadziła działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli podejmuje dalsze działania podlegające kontroli koncentracji; d) związek przedsiębiorców (...). Zgodnie zaś z art. 4 ust. 1 w zw. z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, przedsiębiorcą w jej rozumieniu jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą tj. jest zarobkową działalnością wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

Prezes Urzędu zważył, iż - na podstawie wpisu do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonej przez Urząd Gminy Lesznówola - Justyna Glica prowadzi Przedszkole Niepubliczne „Nutka”. Justyna Glica jako osoba fizyczna świadczy odpłatnie usługi edukacji i wychowania przedszkolnego w ww. placówce. W ocenie Prezesa Urzędu, działalność taką cechuje profesjonalny charakter. Jest podporządkowana regułom opłacalności i racjonalnego gospodarowania co wskazuje na jej zarobkowy charakter. Co więcej, jest działaniem wykonywanym na własny rachunek osoby prowadzącej placówkę tj. Justyny Glicy. Poddając dalszej analizie działalność Justyny Glicy w przedmiotowym zakresie należy wskazać, iż jej zorganizowany i ciągły charakter nie wywołują wątpliwości. Tym samym - w ocenie Prezesa Urzędu - przesądza to, iż świadczenie odpłatnych usług wychowania i edukacji przedszkolnej przez Justynę Glicę spełnia przesłanki uznania tej działalności za działalność gospodarczą w rozumieniu przepisu art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie, z którym działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność usługowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. To z kolei umożliwia

uznanie Justyny Glicy za przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów powołanej ustawy. Stosownie do przepisu art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej przedsiębiorcą jest bowiem osoba fizyczna wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie ma natomiast - dla takiej oceny - znaczenia to, czy przedsiębiorca jest wpisany do rejestru przedsiębiorców tj. do Ewidencji Działalności Gospodarczej. Mogą bowiem faktycznie wykonywać działalność gospodarczą takie podmioty, które takiego wpisu nie dokonały. W związku z tym podlegają przepisom ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2007 r., sygn. akt. III SK 16/07).

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, „zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów”, przez które - stosownie do definicji zawartej w art. 24 ust. 2 - rozumie się „godzące w zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działanie przedsiębiorcy”.

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami, polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców. Same przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, ale także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa. (por. *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Komentarz*, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szwejki, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s. 117-118). Przepisy regulujące postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w większości mają charakter procesowy. Materialnoprawne przesłanki, istotne z punktu widzenia wydania decyzji, znajdują się w innych niż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów aktach prawa powszechnie obowiązującego. Prezes Urzędu oceniając zachowanie Przedsiębiorcy pod kątem ewentualnego naruszenia przepisów zakazujących stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, musi zatem co do zasady stosować inne akty prawa powszechnie obowiązującego i na ich podstawie stwierdzić, czy działanie przedsiębiorcy było bezprawne.

Jak wyżej wspomniano, art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów definiuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jako godzące w nie bezprawne zachowanie przedsiębiorcy. Jednocześnie artykuł ten zawiera przykładowe wyliczenie zachowań przedsiębiorców uważanych za naruszające zbiorowe interesów konsumentów. W otwartym katalogu zakazanych praktyk ustawodawca umieścił stosowanie postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (pkt 1), naruszenie przez przedsiębiorcę obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (pkt 2), nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji (pkt 3).

Aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, mianowicie zaistnieć musi - po pierwsze - bezprawne działanie przedsiębiorcy, które - po drugie - narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Jak wskazano powyżej, bezprawność działań przedsiębiorcy co do zasady wynika z naruszenia innych przepisów powszechnie obowiązujących, niemniej należy wskazać, iż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w jednym przypadku identyfikuje wprost określone działanie jako bezprawne, a mianowicie działanie przedsiębiorcy polegające na

stosowaniu postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Jak wskazał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt XVII Ama 51/03), w oparciu o art. 23a ust. 2 (obecnie: art. 24 ust. 2) można sformułować samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustalili się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. A zatem wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowy zawierający postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul abuzywnych stanowi wystarczającą przesłankę do uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy.

Należy bowiem podnieść, iż stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, jest prawnie zakazane. Prawomocny wyrok tego Sądu, wydany po przeprowadzeniu kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy, wskazujący treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazujący ich wykorzystywania, ma od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru klauzul abuzywnych skutek wobec osób trzecich (art. 479⁴³ k.p.c.). Przepis tego artykułu rozszerza zatem prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. *„Artykuł ten dotyczy rozszerzonej prawomocności materialnoprawnej w znaczeniu podmiotowym. Chodzi o grupę przypadków takiej prawomocności, w których wyrok z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Przepis bowiem wyraźnie stanowi, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, wywołuje więc skutek erga omnes”* (H. Ciepła w: *„Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz.”* T. II, wydanie 3, s. 249). Przepis art. 479⁴³ k.p.c. stanowiąc, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, nie ogranicza w żaden sposób kategorii tych podmiotów. *Lege non distigente*, wyrok ma skutek wobec wszystkich, tzn. zarówno wobec przedsiębiorcy, który klauzulę wprowadził do swoich wzorców umów, jak i do każdego innego przedsiębiorcy, stosującego własne warunki umów. Należy zatem przyjąć, że wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów od chwili wpisania klauzuli do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK wywiera skutek względem wszystkich uczestników obrotu, co oznacza, że żaden z podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym nie może posługiwać się przedmiotowym postanowieniem. W uchwale z dnia 13 lipca 2006 r., sygn. akt. III SZP 3/06 Sąd Najwyższy jednoznacznie wskazał, iż *„stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów”*. Tym samym SN przesądził, iż stosowanie klauzuli tożsamej z klauzulą wpisaną do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonych wpisaniem danej klauzuli do rejestru, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Należy przy tym podkreślić, iż dla uznania, iż klauzula wpisana do rejestru i klauzula z nią porównywana są tożsame w treści, nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień. Rozbieżność użytych wyrażen, zmiana szyku zdania, czy zastosowanie synonimów nie eliminuje bowiem abuzywnego charakteru ocenianego postanowienia. By zaistniała możliwość uznania dwóch postanowień za tożsame wystarczy, by hipoteza zapisu kwestionowanego w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów mieściła się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru. *„Nie jest konieczna literalna zgodność porównywalnych klauzul. Głównym czynnikiem przesądzającym powinien*

być, zdaniem Sądu, zamiar, cel jakiemu ma służyć kwestionowana klauzula. Jeśli jest on zgodny z celem utworzenia klauzuli uznanej za niedozwoloną, można uznać, iż obie są tożsame” (wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 25 maja 2005 r. sygn. akt XVII Ama 46/04).

W art. 2 ust. 4 wzorca umowy stosowanego przez Niepubliczne Przedszkole „Notka” znajduje się postanowienie o treści: „*O zmianie wysokości czesnego Rodzice będą zawiadamiani przez Dyrektora Przedszkola z miesięcznym wyprzedzeniem (komunikat na tablicy ogłoszeń)*”

W wyroku z dnia 5 września 2006 r. (Sygn. akt XVII Amc 120/05) Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „*Zarządzenia, o których mowa w § 1 ust. 2 o treści - nauka w Uczelni jest odpłatna, szczegółowe regulacje dotyczące opłat określają zarządzenia Kanclerza WSDG - podaje się do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na tablicach ogłoszeniowych Uczelni.*” Postanowienie zostało wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod nr 1287. W powołanym wyroku Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, iż treść postanowienia za niedozwolone postanowienie umowne ze względu na naruszenie przez Szkołę obowiązku doręczania konsumentowi wzorca umowy. W uzasadnieniu wyroku Sąd podniósł, iż w świetle uregulowania zawartego w art. 384 § 1 k.c. każda umowa zawierana z użyciem wzorca wymaga jego doręczenia drugiej stronie umowy. Sąd wskazał, iż od powyższej zasady zostały przewidziane w art. 384 § 2 k.c. dwa wyjątki. Stworzenie możliwości łatwego zapoznania się z treścią wzorca (jako alternatywa wobec doręczenia wzorca) jest wystarczającą przesłanką wiązania wzorca, po pierwsze, w umowach niekonsumenckich, gdy posługiwanie się wzorcem jest w stosunkach danego rodzaju zwyczajowo przyjęte, po drugie, w konsumenckich umowach bagatelnych tj. umowach powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. W związku z tym, że umowy między Szkołą a jej słuchaczami mają charakter umów konsumenckich i nie są zawierane w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego, nie odnosi się do nich żaden ze wskazanych w ustawie wyjątków. Tym samym koniecznym warunkiem do związania słuchacza treścią wzorca umownego przygotowanego przez Szkołę jest doręczenie go słuchaczowi. Dlatego też podanie informacji o wysokości opłat (zarządzeń Kanclerza WSDG w sprawie opłat za naukę) do wiadomości publicznej np. poprzez wywieszenie stosownego ogłoszenia na tablicy ogłoszeń w siedzibie Szkoły nie czyni zadość obowiązkowi doręczenia konsumentowi wzorca. Obowiązek doręczenia dotyczy zarówno pierwotnego wzorca, jak i każdego kolejnego wzorca, poprzez który Szkoła wprowadza zmianę do treści istniejącego już stosunku prawnego (art. 384¹ k.c.). Postanowienie, które wskazuje na wyłączenie obowiązku doręczenia wzorca, narusza nie tylko przepisy powszechnie obowiązujące, ale także dobre obyczaje jak, zaufanie stron umowy, poszanowanie prawa i rzetelność przedsiębiorcy.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – wyrokiem z dnia 6 lipca 2006 r. (Sygn. akt XVII AmC 60/05) uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „*Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulację kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego*” (wpisane pod nr 848 rejestru). Sąd uznał, iż postanowienie to narusza art. 385³ pkt 20 k.c., gdyż przewidując możliwość podniesienia ceny Szkoła nie przewidziała możliwości odstąpienia od umowy przez konsumenta. Przepis art. 385³ pkt 20 k.c. stanowi natomiast, iż za niedozwolone postanowienia umowne uważa się te postanowienia, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określania lub podwyższania ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy.

W opinii Prezesa Urzędu, zakwestionowana w niniejszym postanowieniu kluzula jest tożsama z powyżej wymienionymi klauzulami wpisanymi do rejestru. Po pierwsze tak jak postanowienie wpisane do rejestru pod nr 1287 narusza obowiązek doręczania konsumentowi wzorca umowy. Zmiana wysokości czesnego jest zmianą umowy. Obowiązek doręczenia dotyczy natomiast zarówno pierwotnego wzorca, jak i każdego kolejnego wzorca, poprzez który przedsiębiorca wprowadza zmianę do treści istniejącego już stosunku prawnego. Po drugie - w zakresie, w jakim przyznaje możliwość Przedsiębiorcy podniesienia wysokości czesnego bez przyznania z tego tytułu możliwość odstąpienia od umowy - wywołuje te same skutki prawne co przytoczone niedozwolone postanowienie wpisane do rejestru pod nr 848. Tym samym przyznając prawo Przedsiębiorcy do podwyższenia ceny bez przyznania konsumentowi prawa do wypowiedzenia umowy narusza art. 385³ pkt 20.

Mając powyższe na uwadze Prezes Urzędu uznał, że kwestionowane postanowienie art. 2 ust. 4 wzorca umowy o świadczenie usług w Przedszkolu Niepublicznym „Nutka” - pomimo, że nie jest literalnie identyczne z zapisami przytoczonych postanowień wpisanych do rejestru klauzul abuzywnych, wywiera takie same jak one skutki dla konsumenta. Należy przy tym dodać i podkreślić, iż przytoczone wyżej postanowienia, będące przedmiotem oceny Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dotyczyły również usług o charakterze edukacyjnym – jak ma to miejsce w niniejszej sprawie.

Uznanie, iż postanowienie umowne stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorcę są tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone przesądza o bezprawności tego działania. Jak wskazano bowiem powyżej, art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów formułuje samoistną przesłankę bezprawności działań polegających na stosowaniu przez przedsiębiorcę postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Dla stwierdzenia przez Prezesa Urzędu stosowania przez przedsiębiorcę praktyki, określonej w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest także wykazanie, że w wyniku jej stosowania przez przedsiębiorcę naruszony został zbiorowy interes konsumentów. Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku – konsumentów. Do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów konieczne jest, by działanie przedsiębiorcy zostało skierowane nie do konkretnego adresata, lecz do adresata, którego nie da się z góry oznaczyć indywidualnie. Wobec tego działanie to jest w stanie wywołać niekorzystne następstwa w odniesieniu do każdego z konsumentów (a nie jedynie wobec określonego konsumenta) i zagraża ono, przynajmniej potencjalnie, interesom każdego z członków zbiorowości konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie sposób zindywidualizować. Oczywistym jest bowiem, iż działanie Przedsiębiorcy jest skierowane do nieoznaczonego kręgu odbiorców – dotyczy wszystkich potencjalnych konsumentów zawierających z Niepublicznym Przedszkolem „Nutka” umowę o świadczenie usług przedszkolnych. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż kwestionowane przez Prezesa Urzędu działanie Przedszkola narusza zbiorowy interes konsumentów.

Wykazanie, iż działanie Niepublicznego Przedszkola „Nutka” ma charakter bezprawny i narusza zbiorowy interes konsumentów, przesądza, iż działanie to ma charakter praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W toku prowadzonego postępowania administracyjnego Przedsiębiorca wskazał, iż podjął działania zapobiegające stwierdzonemu naruszeniu. Niezwłocznie po podjęciu działań przez Prezesa UOKiK zmienił kwestionowany zapis na postanowienie o treści: *„O zmianie wysokości czesnego Rodzice będą zawiadamiani pisemnie przez Dyrektora Przedszkola w terminie przewidzianym dla wypowiedzenia umowy, o którym mowa w art. 6 niniejszej umowy, a także poprzez wywieszenia na tablicy ogłoszeń. Rodzic może nie przyjąć zmiany czesnego również z zachowaniem formy pisemnej, co jest równoznaczne z wypowiedzeniem umowy z końcem terminu wypowiedzenia dotychczasowego czesnego”*. Przedsiębiorca wskazał, iż nowo opracowany wzór umowy został wprowadzony do obrotu konsumenckiego w dniu 6 maja 2008 r. i od tego momentu Przedszkole zawiera umowy wyłącznie w oparciu o nowy wzorzec. Przedszkole wskazało, iż dotychczas obowiązujące umowy zostały zawarte na okres od dnia 1 września 2007 r. do dnia 31 sierpnia 2008 r. Przedsiębiorca wskazał jednocześnie, iż na dzień 15 sierpnia 2008 r. rodzice dotychczas uczęszczających do przedszkola dzieci zostali poinformowani o możliwości podpisania stosowanego aneksu do umowy.

Przepis art. 27 ust. 2 ww. ustawy stanowi, iż w przypadku, gdy przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24, Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza zaniechanie jej stosowania.

Dla uznania, iż Przedszkole zaniechało stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu niedozwolonego postanowienia umownego, koniecznym jest wykazanie, iż umożliwiło ono konsumentom, którzy zawarli umowy na podstawie wzorca zawierającego klauzule niedozwolone, podpisanie aneksu wprowadzającego w miejsce tych klauzul zapisy zgodne z prawem, a tym samym zmianę obowiązującego wzorca umowy na niezawierający postanowień naruszających prawa i interesy konsumentów. Dopiero udowodnienie, że Przedsiębiorca zapewnił konsumentom możliwość usunięcia niedozwolonych zapisów, bądź ich zastąpienia postanowieniami zgodnymi z prawem lub też faktu wygaśnięcia umów zawierających klauzule abuzywne, pozwoliłoby na stwierdzenie zaniechania stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zgromadzony materiał dowodowy w niniejszej sprawie daje podstawy do takiego stwierdzenia. Przedszkole od dnia 6 maja 2008 r. zaczęło wykorzystywać nowy wzór umowy przy zawieraniu umów z konsumentami, a z dniem 31 sierpnia 2008 r. przestały obowiązywać umowy zawierające zapis zakwestionowany w sentencji decyzji. Zatem wobec faktu wprowadzenia do obrotu nowo opracowanego wzorca umowy niezawierającego niedozwolonej klauzuli jak i faktu wygaśnięcia umów zawierających klauzulę abuzywną za uzasadnione stało się uznanie na podstawie art. 27 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzenie zaniechania jej stosowania z dniem 1 września 2008 r.

Wobec stwierdzenia stosowania w niniejszej decyzji przez Justynę Glicę prowadzącą Przedszkole Niepubliczne o nazwie „Nutka” z siedzibą w Starej Iwicznej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, należy zauważyć, że w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przewidziana została możliwość nałożenia przez Prezesa Urzędu na przedsiębiorcę stosującego taką praktykę kary pieniężnej w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego przez tego przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Kara ta ma charakter fakultatywny, co oznacza, iż o celowości jej nałożenia Prezes Urzędu rozstrzyga każdorazowo biorąc pod uwagę okoliczności naruszenia przepisów ustawy.

W przedmiotowej sprawie Prezes Urzędu uznał za zasadne odstąpienie od nałożenia kary. Podejmując taką decyzję Prezes Urzędu wziął pod uwagę następujące okoliczności. Zachowanie Przedsiębiorcy nie było działaniem umyślnym i wynikało z braku świadomości stosowania w wykorzystywanym wzorcu umownym klauzuli abuzywnej wpisanej do rejestru. Naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez tego Przedsiębiorcę miało miejsce po raz pierwszy. Ponadto, odstępując od wymierzenia kary, Prezes Urzędu wziął także pod uwagę ograniczony zakres działania Przedszkola i brak stwierdzonych skutków stosowania praktyki dla konsumentów (Przedsiębiorca zadeklarował, że w stosunku do żadnego konsumenta nie zastosował zakwestionowanego postanowienia umownego). Wzięto także pod uwagę aktywne współdziałanie Przedsiębiorcy z Prezesem UOKiK w trakcie postępowania, w szczególności dostarczanie wyczerpujących wyjaśnień w terminach wyznaczonych przez Prezesa Urzędu. Przy tym należy wskazać, iż Przedsiębiorca po uzyskaniu od Prezesa Urzędu informacji o podejrzeniu stosowania przez nich we wzorcu umownych postanowień wpisanych do rejestru nie kwestionował stawianego mu zarzutu i niezwłocznie podjął działania umożliwiające stwierdzenie zaniechania stosowania praktyki.

Biorąc pod uwagę powyższe – w ocenie Prezesa Urzędu – mimo nienałożenia na przedsiębiorcę kary pieniężnej z tytułu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przedsiębiorca ten nie dopuści się w przyszłości stosowania analogicznych praktyk. Zdaniem Prezesa Urzędu, sam fakt wydania przedmiotowej decyzji odniesie wystarczający skutek wychowawczy na przyszłość.

W związku z powyższym, orzeka się jak sentencji decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury w Warszawie.

Otrzymuje:

Justyna Glica
Niepubliczne Przedszkole „Notka”

ul. Słoneczna 30
Stara Iwiczna
05-500 Piaseczno